JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT
SIR Publishers CENTER FOR INTERNATIONAL SCIENTIFIC PUBLICATIONS
ISSN(Online): 2984-7095
Volume-9, Issue-03, Published |17-11-2026|

Yoshlar bandligi va tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashning yangi imkoniyatlari

To‘xtayeva Shaxzoda Omon qizi

Termiz davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA: Maqolada O‘zbekistonda yoshlar bandligi va tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashning 2025–2026-yillardagi yangi mexanizmlari mehnat bozori ko‘rsatkichlari, moliyaviy vositalar, kasbiy ta’lim va raqamli iqtisodiyot jihatidan tahlil qilinadi. Rasmiy statistika, Jahon banki, Xalqaro mehnat tashkiloti va Yevropa ta’lim fondi ma’lumotlari asosida umumiy ishsizlik pasayayotgani, biroq yoshlar ishsizligi, NEET ulushi va ayollar o‘rtasidagi tafovut yuqoriligicha qolayotgani ko‘rsatiladi. Imtiyozli kreditlar, vaucher asosidagi o‘qitish va IT Park ekotizimining samarasi baholanib, qamrovning notekisligi, monitoring tizimining zaifligi va tadbirkorlik ko‘nikmalari yetishmasligi asosiy cheklovlar sifatida aniqlanadi. Yevropa Ittifoqining «Yoshlar kafolati» tajribasi asosida natijaga asoslangan moliyalashtirish, yagona raqamli kabinet, qizlar uchun moslashuvchan dasturlar va bitiruvchilar monitoringini joriy etishga oid takliflar beriladi.

KALIT SO‘ZLAR: yoshlar bandligi; yoshlar tadbirkorligi; NEET; imtiyozli kredit; kasbiy ta’lim; vaucher tizimi; startap; IT Park; «Yoshlar daftari»; Yoshlar kafolati.

O‘zbekiston demografik jihatdan yosh davlat: 2025-yil 1-yanvar holatiga 14–30 yoshdagi yoshlar 9,63 mln kishini, ya’ni aholining 25,7 foizini tashkil etgan [1]. 2026-yilgi aholi ro‘yxatiga ko‘ra, mehnatga layoqatli yoshdagi aholi 21,74 mln, mehnatga layoqatli yoshdan kichiklar esa 12,52 mln kishi [2]. Prezident ma’lumotiga ko‘ra, har yili 600 ming yosh mehnat bozoriga kirib keladi, 2030-yilga borib bu ko‘rsatkich 1 million nafarga yetadi [3]. Shu sababli yoshlar bandligi va tadbirkorligi iqtisodiy o‘sishning ham, ijtimoiy barqarorlikning ham shartiga aylanmoqda. Tadqiqotning maqsadi — yoshlar bandligi va tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashning yangi imkoniyatlarini baholash va ularni takomillashtirish yo‘llarini asoslash. Vazifalar: mehnat bozori holatini tahlil qilish; moliyaviy, ta’limiy va raqamli vositalarni o‘rganish; xalqaro tajribani qiyoslash; takliflar ishlab chiqish.

Asosiy qism

Yoshlar mehnat bozori: ko‘rsatkichlar va to‘siqlar

Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) modellashtirilgan baholariga ko‘ra, 2020–2025-yillarda umumiy ishsizlik 5,3 foizdan 4,6 foizgacha, 15–24 yoshlilar orasida esa 12,8 foizdan 11,4 foizgacha kamaygan [1]. Milliy hisobotlarda 2025-yil yakunida ishsizlik 4,8 foizni tashkil etdi [4]. Biroq 2024-yilda 342 ming yosh ishsiz sifatida qayd etilgan; Jahon banki so‘rovlariga ko‘ra, 16–24 yoshlilarning 24 foizi NEET toifasiga kiradi, yosh ayollar orasida bu ulush 42 foiz, erkaklarda 8,8 foiz [1]. 2024-yilda 350 mingdan ortiq bo‘sh ish o‘rni mavjud bo‘lsa-da, oliy ta’lim bitiruvchilarining 59 foizi darhol ish topa olmagan [1]. Taqqoslash uchun, jahonda

2023-yilda yoshlar ishsizligi 13 foiz, NEET ulushi 20,4 foiz bo‘lgan [5]. Demak, muammo ishsizlikning o‘zidan ko‘ra ko‘nikmalar nomuvofiqligi, norasmiy bandlik va gender tafovutida yaqqolroq namoyon bo‘ladi.

Kasbiy tayyorgarlik va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash

2025-yil fevralidan ishsizlarni, jumladan kam ta’minlangan oilalar a’zolarini, talab yuqori kasblar va xorijiy tillarga o‘qitish vaucher asosida moliyalashtirila boshladi, 2025-yil oktyabrida Kasbiy ta’lim agentligi tashkil etildi [1]. Prezidentning 2025-yil 14-fevraldagi PQ-60-son qaroriga ko‘ra Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish jamg‘armasiga 100 mln dollar ajratildi: yosh tadbirkorlar 2,5 mlrd so‘mgacha imtiyozli kredit, startaplar 2 mlrd so‘mgacha sarmoya olishi mumkin; «Aloqabank» tayanch yoshlar banki etib belgilandi, o‘zini o‘zi band qilganlarga 100 mln so‘mgacha, kamida 20 yoshni ishga olganlarga 5 mlrd so‘mgacha 7 yillik kredit beriladi, kreditlarning kamida 30 foizi tadbirkor ayollarga yo‘naltiriladi [6]. 2025-yilda banklar va Yoshlar ishlari agentligiga 400 mln dollar yo‘naltirilib, 15 ming yosh o‘z tadbirkorligini boshladi va 50 ming kishi ish bilan ta’minlandi; 2026-yil uchun yana 200 mln dollar ajratilishi, «Kelajak tadbirkori» dasturi va hududlarda «Yoshlar biznes inkubatori» tashkil etilishi e’lon qilindi [3]. 2026-yil 20-apreldagi PQ-148-son qaror «Yangi O‘zbekiston yoshlari — 2030» strategiyasini amalga oshirish choralarini belgiladi [7]. Rag‘batlantirish choralari ham kengaymoqda: yoshlarga oyiga 3 mln so‘m va undan ko‘p maosh to‘laydigan ish beruvchilar ijtimoiy soliqni 3 yil davomida 1 foiz stavkada to‘laydi, 2024-yilda yoshlarga 56 ming gektar yer ajratilishi qishloq xo‘jaligida 153 ming yoshning bandligini ta’minlagan [1]. Bugungi kunda yosh tadbirkorlar biznes vakillarining 35 foizini tashkil etadi, yoshlarning uchdan biri esa tadbirkor bo‘lishni istaydi [3].

Raqamli iqtisodiyot, startaplar va xalqaro tajriba

Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida ish o‘rinlari soni 2026-yil birinchi choragi oxiridagi 5 747 tadan ikkinchi chorak oxirida 6 527 taga yetdi [8]. Raqamli yo‘nalish ham yangi ish o‘rinlari manbaiga aylanmoqda: 2026-yil yanvar–iyunda IT Park rezidentlarining xizmatlar eksporti 392,5 mln dollarni tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 90,3 mln dollarga oshdi [9]; yoshlar yaratgan 63 ta startap AQSH, Janubiy Koreya, Buyuk Britaniya va BAA bozorlariga chiqdi [3]. Xalqaro tajribada Yevropa Ittifoqi mamlakatlari mustahkamlangan «Yoshlar kafolati» doirasida 15–29 yoshlilarning har biri ishsiz qolgan yoki ta’limni tugatgan paytdan boshlab to‘rt oy ichida sifatli ish, ta’lim, shogirdlik yoki stajirovka taklifini olishini kafolatlash majburiyatini oldi; Yevropa komissiyasi ma’lumotiga ko‘ra, sxemalar orqali qariyb 50 million yosh bunday takliflarni boshlagan [10]. Bu model «Yoshlar daftari» va bandlik markazlari tizimiga moslashtirilishi mumkin.

Tahlil va muhokama

Tahlil yoshlarni qo‘llab-quvvatlash vositalari keng va tobora institutsionallashayotganini, biroq samaradorlik to‘rt cheklov bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi. Birinchidan, qamrov notekis: qishloq yoshlari, qizlar va nogironligi bo‘lgan yoshlar dasturlardan kamroq foydalanadi [1]. Ikkinchidan, monitoring va

ta’sirni baholash tizimi zaif: dasturlarning uzoq muddatli natijasi muntazam o‘lchanmaydi, bitiruvchilar kuzatuvi kesma ma’lumotlarga tayanadi [1]. Uchinchidan, xususiy sektor ishtiroki cheklangan: o‘quv dasturlari ish beruvchilar ehtiyojidan orqada qolmoqda, jamoat ishlari esa vaqtinchalik bandlik beradi [1]. To‘rtinchidan, tadbirkorlikni boshlayotgan yoshlarning taxminan 30 foizi biznes ko‘nikmasi yetishmasligidan qiynalmoqda [3], ya’ni moliyaviy resursning o‘zi yetarli emas. Shuningdek, XMT modellari, milliy hisobotlar va Jahon banki so‘rovlarining metodologiyasi farq qilgani sababli ko‘rsatkichlarni taqqoslashda ehtiyotkorlik talab etiladi.

Xulosa va takliflar

O‘zbekistonda yoshlar bandligi siyosati passiv yordamdan faol vositalarga — vaucher, imtiyozli kredit, venchur mablag‘lari va biznes inkubatorlariga o‘tdi; endi asosiy vazifa qamrov, sifat va natijani ta’minlashdir. Mualliflik takliflari:

1) pilot hududlarda «Yoshlar kafolati» modelini joriy etish: «Yoshlar daftari»ga kiritilgan NEET yoshlarga to‘rt oy ichida ish, o‘qish yoki amaliyot taklif qilish;

2) kreditlarni natijaga bog‘lash: ish o‘rinlarining saqlanishi va daromad o‘sishini mustaqil baholash, bitiruvchilarni 1, 3 va 5 yil davomida kuzatib borish;

3) qizlar va qishloq yoshlari uchun masofaviy va moslashuvchan o‘quv shakllari hamda hududiy IT-hublarni rivojlantirish;

4) har bir kredit paketini tadbirkorlik ko‘nikmalari kursi va mentorlik bilan birga taqdim etish;

5) texnikumlarda dual ta’limni ish beruvchilar bilan birga ishlab chiqilgan dasturlar va stajirovka subsidiyalari asosida kengaytirish;

6) vakansiya, kurs, grant va kreditlarni birlashtiruvchi yagona raqamli «Yoshlar kabineti»ni yaratish hamda NEET va bitiruvchilar bandligi ko‘rsatkichlarini yosh, jins va hudud kesimida har chorakda ochiq e’lon qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston: yoshlar uchun mehnat bozoridagi faol chora-tadbirlar. Ish qog‘ozi. Yevropa ta’lim fondi (ETF), 2026. — etf.europa.eu

2. Aholini ro‘yxatga olish nimalarni ko‘rsatdi? // Gazeta.uz, 13.11.2026 (Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari). — gazeta.uz/oz/2026/11/13/population-census-uzbekistan

3. Yoshlarning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlashga doir qo‘shimcha imkoniyatlar belgilandi (Prezidentning yoshlar bilan muloqoti, 24.02.2026) // Hukumat portali. — gov.uz/oz/news/view/136246

4. 2025-yil O‘zbekistonda 366 ming oila kambag‘allikdan chiqdi // Anhor.uz, 2026. — anhor.uz/uzl/news/366-ming-oila

5. Global Employment Trends for Youth 2024: Decent work, brighter futures. International Labour Organization, 2024. — ilo.org

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 14.02.2025 yildagi PQ-60-son qarori. — lex.uz/docs/7386894

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2026 yildagi PQ-148-son qarori («Yangi O‘zbekiston yoshlari — 2030» strategiyasi). — lex.uz/uz/docs/-8154679

8. Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalari bo‘yicha hisobot davri oxiriga ish o‘rinlari soni (hududlar kesimida) // SIAT, Milliy statistika qo‘mitasi. — siat.stat.uz/data/4717

9. O‘zbekiston «IT Park» ishtirokchilari xizmatlar eksportini oshirmoqda // «Dunyo» AA, 21.08.2026. — dunyo.info

10. The reinforced Youth Guarantee. European Commission. — employment-social-affairs.ec.europa.eu